

prof. Hájek

ZPRAVODAJ ŠRÁMKOVY SOBOTKY

D u b e n 1 9 6 6

Roč.III. - čís.4

František S t u c h l í k

N e p ř í v ě c k á p o u ť

Na návsi tři řady košatých lip
objaly zelení cukrářské stánky,
srdcata - marcipán - milenců slib,
ruměnce dívčin a kostelík s dárky,
střelnici očí a kolotoč hlav,
růžence vzpomínek na dětská léta.

Na kraji v chalupě na pouť se stav,
medem tě přivítá "strejda a teta",
v hoření hospodě muzika hraje,
Nepřívěc o pouti slavný má hlas.
Zvonice zvonívá - památko kraje,
rozumím zvonům tvým - a přijdu zas...

J e S o b o t k a m ě s t e m ?

Na poslední veřejné schůzi v Sobotce 24.března, kdy se projednávaly téze ke XIII.sjezdu KSČ, byla v diskuzi vznesena otázka, jak je to s titulem Městský národní výbor, zda je Sobotka městem či ne.

Kdybychom brali v úvahu jen staré pergameny a práva, pak by jednoznačně Sobotka městem byla, protože 24.srpna 1498 ji král Vladislav Jagelonský na přímluvu Jana ze Selemberka povýšil na město. Měla svůj znak, ohrazení, trhy a další práva.

Po postupném zrušení feudálních práv přestala samozřejmě platit i sobotecká privilegia. Pro orzlišování obcí na venkovské a městské se pak brala v úvahu hlavně velikost jednotlivých míst. Dělítkem bylo 2000 obyvatel. Tomuto požadavku Sobotka vyhovovala a proto stále městem byla.

Nyní jsou pro rozlišování obcí na venkovské a městské brány v úvahu různé další okolnosti. Podle publikace "Východočeský kraj v číslech" /SEVT 1964, str.45/ je pro přiznání charakteru městské obce nutné, aby v místě byla úplná devítiletka, vodovod, kanalizace, lékařská služba a nejméně dvěma lékařskými místy, stálé kino, lékárna atd. Všem těmto po-

žadavkům Sobotka vyhovuje, navíc je zde velmi čilý kulturní život s akcemi celostátního významu a středisko pro mnoho okolních obcí. I počet obyvatel vyhovuje.

Proto také MNV v Sobotce požádal loňského roku radu KNV, aby Sobotce byl přiznán Městský národní výbor. Rada KNV v Hradci Králové na doporučení ONV Jičín tuto žádost zamítla, aniž sdělila bližší důvody. Všichni občané našeho města věří, že žádost bude znovu přezkoumána a Městský národní výbor zde bude ustaven, protože Sobotka splňuje pro přiznání tohoto titulu všechny požadavky. V každém případě čekáme na brzkou odpověď, abychom s ní mohli naše občany seznámit a připomínky zdůvodnit. Těšíme se, že výsledek jednání bude kladný, stejně jako tomu bylo v posledních měsících v případech Lázní Bělohradu, Bakova nad Jizerou a dalších měst.

K.B.

N á v š t ě v o u v s o b o t e c k é m D Ě V O T V A R U

Když vcházíš do Dřevotvaru v soboteckém Březně, nevítá tě žádný vrátný. Spíše ti nateče voda z okapu za límec, když prší a ty marně hledáš kliku u dveří. Stejně ji tam nenajdeš, poněvadž dveře otvírá zevnitř vedoucí. Data? Olda Kratochvíl, 34 let, sportovec, stále v pohybu a v práci. V podniku žije od učnovských let. Spolu s ním tam vyrábí nábytek v hodnotě přes milion korun ročně 6 lidí. Ano, sedm lidí vyrobí za rok dílo v hodnotě přes milion korun.

Projděme se provozovnou! Na samém začátku je Blanka Šedivá, elegantně uprášená i ve vlasech. Brousí totiž všechny díly dětského nábytku, dodané sem z provozovny Dřevotvaru v Libošovicích. Ty se potom máčejí a stříkají ve vedlejší místnosti. Br, tu je zima, však také paní Štěpánková je celá zabalená. Raději spěcháš do další místnosti, kde je příjemněji. Zde se provádí klížení a montáž jednotlivých dílů a vládnou zde Jarka Stejskal s paní Kafkovou. Jejich hlavní starostí je, aby do expedice přišlo hotové zboží jen výtečné kvality. Srdce se ti sněje, když vidíš v expedici výrobky: roztomilé dětské stolky s počítadlem a tabulí, skříňky na šaty, posouvací poličku a nástěnnou knihovničku. To vše tvoří harmonickou dětskou soupravu, o kterou je značný zájem v zahraničí. Několik kousků získá pro vnitřní trh Bílá labuť, jinak jde vše na export do SSSR, Maďarska a v poslední době i na západ - pro začátek si 40 kusů objednala Francie a vzorky si vyžádala Belgie.

V expedici se nábytek balí. Zde kralují paní Černá a Rulcová, které zabalí každý kus zvlášť, aby bez poškození přestál tisíce kilometrů dopravy na místo určení.

Dovídáš se, že na náměstí je další provozovna Dřevotvaru, kde se provádějí zakázkové nábytkové práce podle přání. I ta má pěkné pracovní výsledky a podíváme se do ní někdy jindy.

Odcházíš... Díváš se ještě po rozestavěných sprchách a sociálním zařízení, které se staví už od listopadu, a říkáš si, že OSP snad již nenechá dlouho chodit pracovníky Dřevotvaru kolem nedokončeného díla, že se budou moci brzy pořádně a pohodlně umýt. Oni si za svou práci zaslouží více.

S.B.

Ze Sobotky do Montrealu. Na světové výstavě v Montrealu 1968 budou zastoupeny také výrobky ze Sobotky. Nebudou zde sice jako exponáty, ale budou stejně důležité a hlavně praktické. Bude to devět vagonů izolačních kordových desek na výstavbu výstavní haly - výrobek soboteckého Izolu. Desky se získávají z upotřeбенých pneumatik, ze kterých se lihuje tepelná a zvuková izolace. V Montrealu budou tyto desky použity na tlumení podlah - tak zvaná měkká našlapovací vrstva. První vagon s izolačním materiálem byl již ze Sobotky odeslán.

/Před/

Nově jmenovaní národní umělci

Jaroslav Seifert, František Hrubín i Vilém Závada nejsou beze vztahu k Sobotce. Vilému Závadovi vděčíme za jeho důkladnou studii o Václavu Šolcovi /vydána péčí Kruhu rodáků r.1938/; Jaroslav Seifert se v Sobotce mnohokrát zastavil na svých cestách do Jičína /naposledy s A.M. Píšou roku 1963/ a v několika básních se vyznal ze svého obdivu k Fráňovi Šrámkovi a Václavu Špálovi; ani František Hrubín nezapře vliv, který na jeho dramatické práce měly hry Šrámkovy. Máme tedy dobrý důvod, abychom všem třem blahopřáli k vysokému státnímu uznání.

Stejně tak můžeme gratulovat herci Václavu Voskovi k jeho jmenování zasloužilým umělcem. Patří k nejcitlivějším interpretům Šrámkových veršů, z nichž mnohé byly v jeho podání nahrány na gramofonové desky.

Novými zasloužilými umělci jsou i slovenský herec Viliam Záborský a spisovatel Jan Otčenášek. Také jim zasíláme ze Sobotky blahopřání a vzpomínáme na jejich pobyt u nás. Jan Otčenášek zde besedoval 28.února 1956 se svými čtenáři a v dobré paměti máme vystoupení Viliama Záborského na VII.Šrámkově Sobotce roku 1963.

Tedy ještě jednou všem společně blahopřejeme a těšíme se na jejich další díla.

-n

Divadelní soubor Vrchlický ZK Mír Jaroměř uvedl ve dnech 19.a 20.března Šrámkovo Léto v režii N.Doležalové a M.Páska z DVÚ v Hradci Králové. V roli Jana Skalníka vystoupil člen DVÚ Josef Kettner. V hezky upraveném programu byl otištěn i Šrámkův Splav.

Několik slov z programového prohlášení: "Proč jsme právě tuto hru zařadili do našeho repertoáru? Jsme přesvědčeni, že přes všecku starosvětskou idyličnost, vydechující z ovzduší

Nové nastudování L é t a . . .

venkovské fary, vítězí ve hře radostná výra v nový život, jak jej zosobňují představitelé mladého pokolení. Kéž by všechny lidské city byly tak hluboké, čisté a upřímné, jako Stá-zina láska k Janovi a kéž by Jan Skalník, prožívající intenzivně a dychtivě léto svého života, ukázal jednu z cest i všem Janům roku 1966..."

R.B

Co nového ve Šrámkově archivu...

V poslední době byly sbírky archivu obohaceny několika cennými dary básníkůvých přátel a známých. Zvláště hodnotné jsou soubory dopisů Fráni Šrámka, které věnovali prof.Václav a Marie Hejnovi ze Sobotky /na 80 dopisů Šrámkových z let 1921 - 1948/ a učitel v.v.Jan Boudyš ze Sobotky /na 30 dopisů z let třicátých a čtyřicátých/. Další Šrámkovy dopisy věnovali akad.malíř Karel Kinský z Turnova /6 dopisů z let 1937 - 1948/, Dr.Vladimír Šulc z Ústí n/L. /1 dopis z r.1938/, Anastázie Zakouřilová ze Sobotky /2 dopisy z roku 1939/ a rodina Žofkova z Prahy /6 Šrámkových dopisů z let 1933 - 1941 z pozůstalosti Dr.Františka Žofky/. Všem uvedeným dárcům co nejsrdečněji znovu děkujeme!

1866

PAMĚTI NAŠICH RODIN

/ Z majetku rodiny Macounovy z Oseka /

Starosta byl tenkrát dědeček Matěj Macoun. Celej rok se už od jara povídalo o vojně a četly noviny a dávaly hlavy dohromady. Každý si myslel, že Prajze přes vodu nepustějí. Dostali zprávu ouřední, aby si všechny lidi uklidili seno z luk v červnu. Hlavní pochod vojska byl asi tři dni před 27.červnem. Babička šla z kostela soboteckýho a najednou táhlo tolik vojska, že ani nemohla jít po silnici a musela jít polen. Přes noc tu nebyl nikdo. Moc vojska bylo nemocnýho od těch maršů. Dědeček Jan Ulrich je sbíral, nakládal na vůz a voziť je za regimentama až k Samšíně s jedním koněm. Vojáci byli uřítí a chtěl pít a babička jim pumpovala do hrničků vodu a dávala pít u studnice a přišel oficír a šavlej ty hrnky roztlouk. Babička přišla z ty Sobotky a vařila kafe, ale to už nejedli a museli utíkat.

A stalo se to v rychlosti, ani se žádnéj nenadál. Jednu kobylu vzali naši z čísla 2 a jednu z čísla 4, spráhli to dohromady a dali do žebřináku. Na to trochu peřin a chleba, sedla si tam babička a moje matka tříletá a od Macounů tetička Marie a tři hoši. Ujížděli /s konma jel náš čeledín/ do Řitonic k příbuzným, jak odkázala babička od Macounů. Ta zůstala ve Voseku, protože uměla něnecky.

Zatím dědeček Jan byl až u Samšiny a prosil oficíra, aby ho pustil s povozem domů. Tak ten se dal potom uprosit a napsal mu cedulku, že jede vojákům do Boleslavě pro víno. Tak se přeci prosekal domů a přijel do těch Řitonic za svejma.

Když přijeli s dětma do Řitonic, tam bylo vojska taky plno. Děti spaly přes noc na půdě a teta Rebšová pořád říkala: Kam to ta holka na mě poslala, dyť já tu nemám ani hnutí.

U nás v čísle 2 byl tehdy jeden pár koní, u Macounů v čísle 4 jeden pár a jedna hřebice. Když přišlo nařízení, aby dávali hospodáři koně na firpon, tedy dědeček Macounů musel dát jako starosta první a jeho čeledín Kotátko jel s těma párna konma s vojskem a čtyři neděle byl pryč a dostal se až do Vídně a chvála Bohu se vrátil zdráv i s vozem a s konma. Dědeček mu dal za to 20 zlatých.

Když přijel dědeček Jan od ty Samšiny, musel z našeho dvora všecko dříví vozit na luka do lágru a tam nám vojáci porazili takové pěkné topoly. Potom s kobylou rozejel se do Řitonic. Babička Macounová zatím doma všecko co se dalo naházela do sklepa a potom v tom kvaltu dala do nůše nože a lžíce a pospíchala za dětma do Řitonic. Když přišla do Bousova, tam na rynku tolik vojska a na rynku naraženej sud s piven a všechny si točili a babička povídá: Vojáčku, buďte tak dobrej, podejte mi trochu piva a podávala mu šesták. Bylo právě veliké horko jen se slejvalo a vojákovek povídá: Jen se matko napijte a peníze si nechte, ty nám nejsou nic platný. Všude vojska plno, pigety lítaly a štafety a patroly a velkéj nával lidstva po tý silnici. Lidi utíkali od Turnova, od Všeně, z Dobšína, od Libošovic. Tady jela fůra s peřinami, tu zas strejc s tračarěn a na něm truhlu, tu zas vedli dobytek a pořád říkali, že ty mladý budou brát, tak hospodářové mladí a chasa utíkali do lesů a schovávali se.

Babička Ulrichová byla přes noc v Řitonicích na zahradě a najednou přišel velkéj alarm, že Prajzi táhnou, tak bylo všecko vzhůru, jak rakouské vojsko tak i lidi ostatní a všecko utíkalo. Babička se ocejtila s konma a s vozem a se všema dětma sama na návsi, protože mužský utekli

a v tom dědeček Jan přijel od Voseka a dali se tedy na cestu do Prodašic. Cestou u Demousnic je předjel saský král a s ním třicet šest kočárů. Tak se dostali do Prodašic. A tam byli zase jednu noc u Melounů. Měli tam uzený maso a knedlíky. Byl tam taky ze Střehomě Brixí a taky se s nimi najed. Nákej Honza Dragounů, ten měl moc rozumu a pořád rozkládal jak to dopadne a co by on dělal atd. Nejhroznější noc byla z 28. na 29. června. Za Kostí houkaly kanony a všude bylo moc střelby.

30. června se vraceli naši z těch Prodašic.... U nás na dvoře plno rozházeného sena, dříví odvezené. Dědeček Jan, který se vrátil od Řitonic pěšky, poslal děvečku s kravami do Střehomě do statku (tam se jedna votelila), ale jednu krávu Prajzi vzali. Kachny, slepice, husy, čtyři kopy vajec aj. Když dědeček Václav přijel ze Řitonic s vozem a s konem, hned odjel do Dobšic ke Svobodovům k bratrancovi. S kravami byli naši asi tejden ve Střehomi. "Na Rondě" jsme měli právě setou směsku a v ní tolik hráchu a tam se jezdilo na krmení. A že nebylo co jíst, chodili lidi až z Libošovic na ten hrách.

Potom se to trochu uklidnilo a v Sobotce ostalo přes padesát raněných a tam umřeli a mezi nimi jeden velký pruský oficír.

Když táhli Prajzi zpátky - bylo to koncem července - tak se zas ve Voseku každou chvíli některý stavěli a jednou tu byli až devět dní.

....Když přišlo prohlášení, aby si každěj udal škodu, tak sme právě u nás dávali do síně nový dlaždice. Dával je tam starej Jenčár ze Šlejferny a ten říkal dědečkovi: "Ale Vašíčku, dyť voni žádnýmu nic nedají". Tak dědeček si udal jedom 70 zlatých za tu krávu a jinýho nic. A kdo byl chytřej, tak si udal každou lžici a všecko dostali.

/částečně zkráceno/

V z p o m í n k a

"Prajzi dou", zaznívalo koncem června roku 1866 na Sobotecku i na Turnovsku. Mohu reprodukovat jenom to, co jsem slýchal od tatínka, kterému bylo v roce 1866 čtrnáct let. Byl synkem chalupníka z Lestkova pod Kozákovem. Když si Prusové vynutili přechod přes Jizeru u Svijan, táhli dvěma proudy na Jičín - přes Turnov a přes Sobotku. Sedláci ze strachu před rekvizicemi utekli s koni do lesů. Hned po bitvě se tatínek vypravil se svým otcem a sousedy na bojiště u Jičina. Dorazili jen do Kněžnic, dále je hlídky nepustily. Ale i tam slyšeli nářek raněných a hrůzostrašné vypravování obyvatel.

S prázdnou se tatínek nechtěl vrátit a tak si aspoň přinesl nevybuchlý granát. Hrál jsem si s ním ještě jako kluk. Dobře se pamatuji, jak vypadal: asi 8 cm v průměru a značně těžký. Kam zmizel, ani nevím. Roku 1930 se naši odstěhovali do Poděbrad a tam už jsem památku na rok 1866 nenašel.

prof. V. Hejduk

I.

Než vypukla válka.

Již v zimě roku 1865 - 1866 proskakovaly a šířily se od úst k ústům poplašné zprávy mezi lidem, že se něco chystá s Prajzem a mnozí otevřeně tvrdili, že bude válka. Tyto zprávy docházely víry mezi lidem. Svědčily pro ně den ze dne se zostřující rozpory mezi hlavními a nejsilnějšími partnery v tzv. Bundu německých států, Rakouskem a Pruskem, a bylo zřejmo, že Prusko hledá jen záminku a čeká na vhodnou příležitost, aby se zbraní v ruce vyřešilo rozpory ve svůj prospěch a zmocnilo se násilím nadvlády nad ostatními německými státy.

Není divu, že v této nejisté a dusné době prostý lid hledal a skutečně nalézal odpověď na tíživé otázky doby v různých pověrách a úkazech na zemi i na nebi. A ty svědčily pro blízkou válku.

Které pověry a úkazy to byly, zaznamenávají nám někteří pamětníci. Od pradávna se věřilo, že komety přinášejí hlad, bídu a válku. A skutečně před válkou v roce 1866 se objevila kometa, velmi jasná, s dlouhým chvostem; lidé se na ni chodili dívat, když se rozzářila na večerní obloze.

Přišlo na přetřes i proroctví slepého mládence, kdysi velmi populární mezi lidem, podle kterého bude prý veliká vojna v Čechách, až půjde znovu orloj na Staroměstské radnici v Praze. A opravdu, orloj byl opraven a spuštěn právě v novoroční noci nadcházejícího roku 1866. Když pak počátkem léta byla vypověděna válka, byl lid skálopevně přesvědčen, že se tak vyplnilo proroctví.

Ale i jiné pověry kolovaly mezi lidem:

Vyjí-li psi s hlavou skloněnou k zemi, bude prý brzy vojna.

Řehtají-li koně neobyčejně silně, ohlašují brzkou válku.

Hrají-li si děti často na vojáky a na vojnu, je prý to předzvěstí brzké války. Tak věřili naši předkové.

Nevíme sice, jak se chovali psi, koně a děti v této době na Jičínsku a Sobotecku, ale prof. Josef Košťál z Nedelišť u Hradce Králové /narozený zde v roce 1851, tedy v době války již patnáctiletý student/ ve svých vzpomínkách na válku roku 1866, sepsaných v roce 1912, dokládá, že jako z udělání vyli toho roku psi po nocích tak zuřivě, že nebylo možno některou noc ani zamhouřit oka. Pokud se týče koní a dětí, píše, že koně řhtali a větší i menší chlupci se bili urputně mezi sebou jako snad i jiná léta předtím i potom, a závěrem dodává na vysvětlenou: "Okolností byly příznivy pověrám."

Zdrojem pověstí a úvah o válce byly i přípravy, prováděné již v zimních měsících v českých pevnostech a jejich okolí. Již na začátku roku 1866 připravovaly se pevnosti ve východních Čechách k obraně. Opravovaly se šance, rozmísťovala na nich děla, připravovaly se fašiny.

Zprávy o tom všem přicházely do našeho kraje pro značnou odlehlost od pevností značně zkreslené a zveličené, všelijak překroucené a doplněné úvahami a dohady a zvyšovaly jen neklid, nejistotu a nervositu.

V Čechách se vystupnovala až do nepřítomnosti honba na pruské špehouny a vyzvědače. Každý neznámý člověk byl považován za vyzvědače, třebaš byl jen z některé vzdálenější vesnice. Naproti tomu skuteční pruští vyzvědači po několik let před válkou klidně a nerušeně ocesávali ovoce v sadech severních a severovýchodních Čech, prodávali jako podomní obchodníci svaté obrázky a jiné drobnosti, opravovali jako potulní řemeslníci kotle a jiné domácí nářadí a přitom se seznamovali s terénem příštího bojiště, na kterém měli jako důstojníci pruské armády velet svým jednotkám.

Od polovice dubna 1866 započalo povolávání dovolenců ke svým řadovým plukům.

To již bylo neklamné znamení, že se válka skutečně připravuje. Koncem května a začátkem června 1866 byla již situace vyhnána na ostří nože tak, že již nikdo nepochyboval, že k válce s Pruskem opravdu dojde. 17. června 1866 byl vyhlášen císařský manifest, kterým císař František Josef I. ohlašoval svým národům nastávající válku s Pruskem a Itálií.

II.

Armády válčících stran.

Armáda rakouská:

Vojenská povinnost v rakouské armádě trvala až do roku 1868 plných ~~sedmi~~ osm let aktivní služby a dva roky služby v záloze. Inteligence byla služby v armádě zcela zproštěna a její příslušník mohl být odveden jen z trestu, ale i v tom případě se mohl ještě vyplatit. Konečně, vyplatit se z vojny mohl každý, kdo na to měl dosti peněz. Ovšem podmínkou bylo, že výplatné muselo být složeno ještě před odvodem nebo nejpozději tři dny po odvodu. Pro dokreslení nutno ještě podotknout, že částka výplatného činila v době kolem roku 1866 1500 zlatých rakouského čísla, což byla na tehdejší dobu částka velmi vysoká a představovala slušný majetek.

Ve stálé aktivní službě plných osm let byla však pouze jízda, to jest dragouni, husaři, huláni a kyrysníci. Zato však byli zproštěni povinnosti služby v záloze. Příslušníci ostatních zbraní, řadová pěchota, polní myslivci, dělostřelci, pionéři, ženisté a ostatní, sloužili zpravidla aktivně šest let. Po jejich uplynutí byli v době míru propuštěni na dovolenou, z které však mohli být kdykoliv odvoláni a povoláni zpět ke svým plukům.

Celá rakouská armáda čítala v roce 1866 80 pluků řadové pěchoty, 1 pluk císařských myslivců, 37 praporů polních myslivců, 14 hraničářských pluků, 12 kyrysnických, 2 dragounské, 14 husarských, 13 hulánských, 12 pluků polního dělostřelectva, 2 ženijní pluky, 6 praporů pionérů, 50 dopravních eskadron, 10 zdravotních setnin.

Z tohoto počtu bylo u severní armády na českém bojišti 56 pluků řadové pěchoty, 28 praporů polních myslivců, 13. rumunsko-banátský hraničářský pěší pluk, 12 kyrysnických pluků, 2 dragounské pluky, 10 husarských pluků a 11 hulánských pluků.

Celkové počty rakouské armády v Čechách proti Prusku byly: 203 praporů pěchoty, 155 eskadron jízdy a 736 děl, u nichž sloužilo 192.089 mužů řadové pěchoty a polních myslivců, 22.832 jezdců a 23.288 dělostřelců a příslušníků technických sborů. Celkový stav této armády byl 261.668 mužů a 66.847 koní (z toho bojového stavu 238.209 mužů, v pomocném sboru 23.459 mužů).

Armáda saská:

V Sasku jako ve všech německých státech byla od napoleonských válek zavedena všeobecná branná povinnost. Vojenská služba v saské armádě trvala tři léta aktivní služby, dvě léta služby v záloze. Odvedenec, který byl z majetné rodiny, mohl se však dát zastupovat jiným brancem, který nebyl odveden. Důstojníci v saské armádě stejně jako v rakouské byli jen z povolání, sbor důstojníků v záloze neexistoval.

Sasko vyslalo do Čech celou svou armádu v síle jednoho armádního sboru - 26.265 mužů. Bylo to: 16 praporů řadové pěchoty, 4 prapory polních myslivců, jeden gardový jezdecký pluk, 3 řadové jezdecké pluky a 10 baterií polního dělostřelectva.

Armáda pruská:

V Prusku byla podle branného zákona z r. 1813 stanovena všeobecná branná povinnost. Každý pruský občan musel sloužiti tři roky aktivně

v armádě, další dva roky v záloze a patnáct roků v zemské obraně, která mohla býti svolána do zbraně jen v případě války. Tímto zákonem na rozdíl od Rakouska byla postižena i inteligence. Její výsadou však bylo, že po ukončení výcviku nováčků mohla být připravována ve zvláštních kursech pro poddůstojníky a důstojníky. Po ukončení aktivní služby vycházel tak každoročně značný počet vojáků s hodností důstojnického čekatela nebo i podporučíka. Tímto způsobem měla pruská armáda zajištěn vysoký počet inteligentních poddůstojníků a nižších důstojníků v záloze, kteří byli schopni velet četám i rotám v boji. Důstojníci z povolání pak, kteří vyšli z důstojnických škol, mohli záhy zaujmouti v armádě vyšší velitelská místa.

V roce 1859 byl pozměněn pruský branný zákon v tom směru, že byla prodloužena povinnost služby v záloze ze dvou na čtyři roky a v důsledku toho pak zkrácena povinnost služby v domobraně z 15 na 13 let. Tak Prusko, které se již připravovalo na výboj, si vytvářelo příznivější podmínky, neboť jeden odvodní ročník v této době čítal v celém Prusku 63000 mužů. Tímto prodloužením služby v záloze o dva roky získala tedy řadová armáda 126000 mužů stavu.

Rozdělení armády v Prusku bylo podstatně složitější než v Rakousku.

Pruská armáda se dělila především na útvary gardové a řadové. Garda se skládala ze 4 pluků mušketýrů, 4 pluků granátníků, 1 pluku fússilierů, 1 praporu střelců, 1 praporu myslivců, 1 praporu pionérů, 1 pluku kyrysníků, 1 pluku tělesné gardy, 2 pluků dragounů, 1 pluku husarů, 3 pluků hulánů a 1 pluku dělostřelectva /všechny tyto útvary měly příslužek gardový/.

Řadová armáda pruská se skládala z těchto útvarů: 12 pluků granátníků, 52 pěších pluků, 8 pluků fússilierů, 8 praporů polních myslivců, 8 praporů pionérů, 10 pluků kyrysníků, 10 pluků dragounů, 13 pluků husarů, 15 pluků hulánů, 8 pluků polního dělostřelectva, 8 pluků pevnostního dělostřelectva, 8 praporů vozatajstva a 8 praporů muničních kolon.

/pokračování/

Gustav Baumhaier

K Ř Í D O V Ý Ú T V A R N A S O B O T E C K U

Kromě hlavního dolu sbíhá se k hradu Kostí ještě několik dolů postranních. Jejich vybrázdění mělo za následek osamocení skály, na níž stojí romantický hrad. Skalisko náleží souvrství Xc a jeho vrchol má asi tutéž výšku jako skály okolní /274 metrů nad mořem/.

Kostecký důl pokračuje od hradu dále na sever. Dno jeho stoupá, až mezi Dobšicemi a Rytířovou Lhotou vystupuje k temeni skal v nadmořské výšce 316 m. Srovnáme-li polohu dolu při počátku jeho ve Střehomi /251 metrů n.m./ až ke konci, jeví se celkový výškový rozdíl 65 metrů.

Od hradu Kostí odbočuje k vesnici Libošovicům romantický důl, zvaný Prokopské údolí. Počíná za vsí a končí u kosteckého Bílého rybníka. Protéká jím Klenice, která zavlažuje bujně lučiny. Stráně dolu vroubí kvádrové pískovce souvrství Xc, které klesají k severovýchodu, blíží se víc a více údolnímu dnu a před Libošovicemi zapadají pod povrch zemský, jenž je složen z tmavošedých slínů, krytých vrstvou diluviální hlíny.

Od Mladějova se táhne Žehrovský důl, složený rovněž ze skal souvrství Xc. Ze zelených lučin vystupují po obou stranách svíslé stěny a pilíře kvádrových pískovců posetých ponejvíce borovými háji. Nad nimi vystupují k temeni vysočiny slíny souvrství Xd, pokryté též diluviální hlínou. Ta tvoří úrodné pozemky a proto mezi nimi spatřujeme četná dědiny. Nejkrásnější a nejmohutnější jsou skály u Royně, tzv. Rovenská brána. Důl má celkový směr od severu k západu a u Žehrova ústí do Jizerského údolí na Mnichovohradištsku.

Pod vesničkou Lažany se Žehrovský důl nejvíce úží. V tomto místě od-

božuje postranní rokly, v níž jsou četné lomy. Píčovce, který se tu vybírá, je daleko široko znám jako "lažanský kámen" a používá se ho nejen ke stavbě, ale i k účelům kamenickým. Též u Pleskot při cestě od Libošovic jsou v pásmu Xc lomy. V nich jsme našli krásné exempláře *Pinny decussaty*.

Tvorstvo a rostlinstvo v době křídové se již značně rozvinulo. Objevují se tu již první ssavci /vačnatci/. Na Sobotecku nalézáme však ve zkamenělinách jen zbytky mořského živočišstva. Protože se v křídě vyskytují rostliny podobné rostlinstvu horkých oblastí, soudíme z toho, že podnebí bylo u nás teplé.

Křídovým útvarem končí středověk země. V prvním období novověku moře zmizelo úplně. Zato se půda otřásala mocnými výbuchy sopečnými, a v našem kraji se objevily kuželovité kopce, které později ve čtvrtohorách jako hřeby přibily pískovcový masiv a způsobily, že nám kráska skalních útvarů byla zachována.

Literatura: Jan Krejčí: Geologie.

Dr.Č.Zahálka: X.pásmo křídového útvaru v Pojizeří /1905/

Ottův slovník naučný.

A.Frič: Březenské vrstvy /Praha 1894/.

/Psáno v roce 1935/

Když jsem si přečetl práci Gustava Baumhaiera, vzpomněl jsem si, jak jsem záviděl svým bývalým spolužákům, kteří chodili do sobotecké měšťanky, střípky jejich vlastivědných vědomostí, které nám boleslavské gymnasium nedovedlo dát. Teprve v Praze na vysoké škole jsem si pracně v literatuře shledával tyto podrobnosti. Baumhaierův článek, který zůstal přes třicet let v rukopise, mi ukázal, že se takové drobné, ale významné poznatky dostaly do sobotecké školy díky sčtetlosti a jedinečnému rozhledu soboteckých kantorů. Celá Baumhaierova práce přes své stáří platí v podstatě dodnes, a pokud sleduji dnešní literaturu, nemohu říci, že by byla někde na území Českého ráje překonána. Bylo by jí snad možné jen doplnit podle prací, které vyšly po jejím vzniku (Dědina oba Soukupové, Pacák, Zd.Macoun aj.). Zahálkova teorie o Jizeře doby křídové dnes již není uznávána. Také v jeho rozdělení křídových vrstev došlo k několika změnám. Též Fričovy nálezy od Dolního Bousova nebyly potvrzeny. To ale nijak hodnotu Baumhaierovy práce nesnižuje. Musíme pouze litovat, že tato pěkná studie čekala na zveřejnění přes čtvrt století.

Dr.Karel Samšíňák

Vzpomínky umělců na Sobotecko...

Přátelské styky s akademickým malířem Jaroslavem Skrbkem navázali sobotečtí rodáci v Praze již v roce 1947, když si jej Spolek rodáků a přátel města Sobotky a okolí v Praze pozval na besedu a požádal ho o přednášku na téma "Lept, jeho technika a užití".

Když jsme mu zanedlouho blahopřáli k šedesátým narozeninám, napsal nám milý dopis, kde vzpomíná na sobotecký kraj:

"Na Vaše útulné a historické město mám ty nejkrásnější vzpomínky ze studentských i pozdějších časů.

Roku 1903 jsme šli tři terciáni jičínské reálky v neděli podívat se do Sobotky - pěšky tam i zpět - bylo to šlapání po silnici, dodnes na to pamatují.

V kvartě roku 1904 jsme byli zase s naším profesorem kreslení na reálce J. Bousem na kreslířském výletě na Kostí; tam jsme ji malovali, učili se počátkům krajinářství a akvarelování. Na konci školního roku jsem akvarel přinesl domů do Vysokého nad Jizerou s ostatními kresbami z reálky, a když nebyl papír na balení, vzal jsem tehdy o prázdninách milý akvarel Kostí, zabalil do něho sekyrku a šel s tím ke koláři, aby mi na ni nasadil nové topírko. Jaké bylo mé překvapení, když jsem si pro sekyrku ke koláři přišel a uviděl zmačkaný akvarel vyžehlený a připíchnutý na zdi v jeho dílně.

Asi před dvěma roky jsem se u koláře (dnes již jeho syna) ptal, zda má dosud můj akvarel Kostí; chtěl jsem ho jako památku pro sebe získat, ale on mi sdělil, že akvarel již tehdy v roce 1904 prodal za 90 krejcarů do Pasek n/Jiz., do sousední obce.

Potom jsem byl v Sobotce roku 1919 se ženou, tehdy ještě snoubenkou. Nakreslil jsem sobotecké dřevěné domky, hrad Kost od Plakánku, Trosky (v popředí sedí moje žena), chalupy ve Vesce atd. Tyto perokresby byly potom vydány jako pohlednice na bílém křídovém papíře asi roku 1920 Akademickou čtenářskou jednotou v Jičíně."

Perokresby soboteckého náměstí (radnice s kostelem) bylo později použito jako ilustrace k Soukalově básničce "Prosba", uveřejněné ve Věstníku soboteckém, kde burcovala sobotecké rodáky a přátele ke sbírce na záchranu soboteckého kostela sv. Maří Magdaleny v roce 1932.

Kresby Trosek od Stéblovic a návsi ve Vesce byly uveřejněny také v kterémsi měsíčníku. Ostatní kresby později již reprodukovány nebyly a má-li někdo ze čtenářů původní pohlednice, byli bychom velice rádi, kdyby nám je do redakce zaslal k ofotografování.

Vf.

Česká malířka Zdenka Braunerová vystavovala ještě s jinými ženami - malířkami svá díla o prázdninách roku 1911 v Turnově. Víme o ní, že čerpala některé motivy i z Českého ráje (např. od rybníka "Na vraždě" u Jinoliček nebo z Valdštejna). Vernisáže i "uklizení" výstavy se osobně také účastnila.

V září se na Turnovsko vrátila znovu. Usadila se v hostinci v Příšovicích, patrně na pozvání svých přátel, básníka a essayisty Miloše Martena a jeho ženy Marie (po ovdovění provdané Klecandové), jejíž rodiče měli v Příšovicích mlýn. Organizátor turnovské výstavy českých malířek prof. Josef Jeřábek, jemuž Braunerová o svém pobytu v Příšovicích psala, pozval umělkyni, aby se s turnovskými přáteli zúčastnila výletu do Sobotky. Braunerová mu dopisem, datovaným v Příšovicích 12. září 1911, odpověděla: "Vážený pane profesore, ač nerada, budu muset na projektovaný výlet do Sobotky resignovat. Je mi to velice líto..."

K této trojici přátel patřil ještě francouzský básník (a diplomat u nás) Paul Claudel, jehož drama "Zvěstování činěné Marii" bylo inspirováno skalním městem pod Troskami. Proto také francouzský originál i český překlad Martenův nesou na titulním listě oválný černobílý dřevoryt Trosek od Zdenky Braunerové.

Ingot

Antonín Knížek: ZAPOMENUTÝ HEREC KAREL POLÁK

(6.VI.1834 Staré Hradý - 22.IV.1906 Vlachovo Březí)

V jičínském okrese na sever od Libáně je staré panské sídlo Staré Hradý. Zde pracoval v pivovaru bednář Jan Polák, jemuž se narodil (kromě dvou dcer) v domě č.4 syn Karel, později významný herec Prozatímního divadla v Praze. Bylo to 6.června 1834. A k šedesátému výročí jeho smrti věnujeme tuto vzpomínku.

Z dvojtřídní farní školy v Libáni přešel do hlavní školy v Jičíně a odtud na akademické gymnasium do Prahy. Všude byl výborným žákem. V zrcadlové síni akademického gymnasia v Klementinu při slavnostním zakončení školního roku 1847 zaznělo po fanfárách i Polákov jméno mezi významnými: "Praemino donati sunt...Polák Carolus, Bohemus Starohradensis..."

Zde byl jeho profesorem dějepisu dramatický spisovatel Václav Klement Klicpera z Chlumce n/C., který nabádal české studenty k návštěvě českého divadla. Karel si toto upozornění na českou Thálii vzal příliš opravdově k srdci, čímž se stalo, že již v sextě místo do školy chodil za školu, respektive do divadla. Nejčastěji navštěvoval Stavovské divadlo, kde byla dvakrát v týdnu dávana česká představení, a Hoffmanovu letní arénu ve Pštrosce, kde již v roce 1849 poznal Josefa Kajetána Tyla, který tam byl dramaturgem a sháněl české herce. Do sboru statistů a ochotníků obou těchto divadel se tajně přihlásil také student Karel Polák. Za své vystoupení ve Stavovském divadle dostal také asi někdy volnou vstupenku na galerii, kam jindy pronikl pod rukou známého vrátného.

Karel jako student býval o prázdninách trvalým hostem u své babičky Františky Střehlíkové, rodem Ernstové ze Sobotky, a dědečka Antonína Střehlíka, mydláře v Sobotce č.117. Zde měl mezi studenty mnoho kamarádů - Václava Šolce, Fr.V.Jeřábka, J.L.Turnovského, který se učil kupcem, a další, kteří se také později pokoušeli o štěstí na divadelních prknech.

Sobotecí studenti ochotničili velmi rádi. K divadlu přilnuli po revolučním roce 1848, kdy našli ve věži kosteckého hradu staré, rozebrané divadélko, které tam trouchnivělo od časů, kdy si je kolem roku 1840 vypůjčili vrchnostenská úředníci a už je nevrátili. Studenti divadélko přivezli, opravili a postavili v roce 1849 v Horákové hospodě a později ve staré klenuté radniční solnici na náměstí.

Kdy si Karel Polák na soboteckém jevišti poprvé zahrál, nelze přesně zjistit. Podle studií soboteckého vlastivědného pracovníka Miroslava Vlacha mohl hrát s Fr.V.Jeřábkem jako kvartán v roce 1849 při otevření městského divadla v radnici. To bylo 5.srpna a hrála se Tylova Paličova dcera. V roce 1849 sehráli studenti celkem 19 her Tylových, Klicperových a jiných domácích i přeložených; v následujícím roce 1850 připojili dalších 11 her. V kterých rolích Polák tehdy vystupoval, nevíme. Jisté však je, že si s ním zahrála i jeho o tři roky starší sestra Marie.

V letech 1851 - 1856 v období Bachovy reakční éry a perzekuce, která ničila záblesky duchovní svobody našeho národa, se v Sobotce ochotnické divadlo nehrálo. To zase ožilo až v roce 1857, kdy již náš Karel putoval s kočujícími divadelními společnostmi po vlastech českých.

Že se Karel Polák v Sobotce na prknech divadla zaučoval, dosvědčuje též Ladislav Novák ve fejetonu "Sobotecí ochotníci" v 19.čísle Divadelního listu Máje 1906, a Josef L.Turnovský, který se s ním jako herec sešel později u divadelní společnosti Prokopovy a Štanderovy. Vzpomíná na něho v knihách "Z potulného života hereckého" a v "Pamětech starého vlastence".

Tak se ve studentském kuffříku Polákově pomalu hromadily divadelní hry Tylovy a Klicperovy, překlady některých děl Shakespeareových i Schillero- vých. A jejich četbou se Polák nakazil těžkou chorobou - divadelní herečkou, proti níž existuje jediný lék: hrát a zase jen hrát. Léčil se tedy hraním a studií proti vůli zarmoucených rodičů úplně zanechal. V

roce 1851 byl ze seznamu studujících akademického gymnasia v Praze vyškrtnut. To ještě ve svém mladickém zanícení netušil, že touto divadelní branou vchází do života velkých strastí a utrpení, ale také do života, v němž - jak od Tyla slyšel - "všecky kroky herce musí vésti láska k národu a jeho štěstí", v němž "české divadlo musí být nejmocnějším prostředkem k národnímu, a vlasteneckému probuzení českého lidu".

A do takovéto divadelní školy vstupuje sedmnáctiletý Karel Polák s předsevzetím stát se apoštolem této národní myšlenky své doby. Divadelní bludička zavedla jej nejdříve k první české divadelní společnosti ředitele J.A.Prokopa. Bylo to pravděpodobně již roku 1851, neboť v roce 1852, kdy dlel Prokop v Brně (které poprvé uslyšelo pravé české herce), zahajoval představení v německém divadle Tylovou Paličovou dcerou, v níž hrál Polák roli Antonína. Provedení podle kritiky bylo zdařilé, neboť Prokop měl výborné herce, mezi nimiž je jmenován také Polák.

Když umělecký rozmach Prokopovy společnosti začal upadat, odešel Polák ke společnosti Zöllnerové, jejíž nájemcem byl Štandera a režisérem Tyl. Zde se Polák velmi dobře uplatňoval a vyšinul se do předí jako milovník. Na křížové cestě putoval s Tylem z východních Čech přes jižní Čechy až do Plzně, kde 11.července 1856 Tyl zemřel. Mezi herci, kteří vynášeli věnci pokrytou rakev ke hrobu na plzeňském hřbitově, byl i Karel Polák. Mezi Tylem a Polákem panovala vzájemná úcta. Tylovi se Polák líbil. Práce s ním byla velmi užitečná, protože mnoho znal a věděl, měl rozhled po světových dramatických literaturách, projevoval svoje názory o divadle velmi inteligentně a sebevědomě, jak se dovídáme z vyprávění národního umělce Václava Vydry.

Když po smrti Tylové byl Filip Zöllner postaven před úkol nalézt nového uměleckého ředitele, Polák doufal, že on bude Tylovým nástupcem. Ale stal se jím Vilém Grau a Polák uraženě odešel. Zöllner sám pak přiznal, že jeho a Kramuelovým odchodem společnost velmi utrpěla.

Po krátkém pobytu u německé Ježkovy společnosti se Polák vrací v roce 1857 k Zöllnerovi, odkud jej angažoval ředitel F.Thomé k Stavovskému divadlu v Praze. Své působení tu zahájil 2.srpna 1858 před německým publikem v Shakespearově Hamletu rolí důstojníka Bernarda. Ve Stavovském vystoupil Polák celkem třiačtyřicetkrát, v českých představeních čtyřiatřicetkrát. Polákově se však nelíbilo, že vystupoval jen v rolích epizodních, proto zase odešel k venkovským společnostem, kde se mohl lépe uplatnit.

Mikovcův Lumír se s ním loučí 7.dubna 1859 recenzí jeho role Jana v Klisperově hře Jan za chrta dán slovy: "Pan beneficiant hrál Jana a můžeme směle říci, že úloha tato jeho nejlepší jest, jakou nám došud předvedl. Jeho předností jsou sličná postava, ušlechtilé pohybování, dosti důmyslné nuancování, vroucnostní přednášení a zvláště výborná čeština, což více než kdy jindy k žádoucí uvedl platnosti".

Po putování se společností Kullasovou, kam jej přilákal Štandera, přešel v roce 1860 se svou partnerkou Arnoštkou Libickou opět k německé společnosti Knisplově, kde byli oporou českého repertoáru. Roku 1862 stává se režisérem u Štandery a od roku 1864 do roku 1878 se s ním setkáváme zase v Praze u Prozatímního divadla.

/dokončení příště/

PRO PÍSEŇ SRDCE

(K 75.výročí narození Františka Stuchlíka - 25.IV.1891 - 11.I.1954)

" ... nám uvěř, kdo tohoto kraje
citlivě, osudně nosíme značku."
/Frána Š r á m e k /

Snad pro nikoho více neplatí tolik básníkovo: osudně i citlivě. Františkovi Stuchlíkovi byla Sobotka osudem. Tento osud ho vedl od narození až k předčasnému skonu ke službě rodnému městu a milovanému kraji, kdy jen krátké chvílky osamělých toulek loukami, poli a lesy domova mu darovaly novou sílu a odvalu probouzet se vlastními osobními zápasy k nové odvaze k práci a službě pro ty, které měl rád. Pro děti ve škole, pro sousedy, kteří se k němu obraceli se svými starostmi, a vždy u něho našli pochopení a pomoc.

Nebylo snad žádné kulturní, osvětové a vlastivědné akce, aby se jí aktivně nezúčastnil. Kolik generací mladých lidí připravil pro život v denní namáhavé práci ve škole, kolik písní jim daroval pro útěchu a radost, kolik koncertů obohatil svým virtuosním přednesem, kolik básní recitoval posluchačům svým citlivým a zpěvným přednesem! S kolika zesnulými se vroucně rozloučil na poslední cestě pod Humprecht, kolika lidem dovedl usnadnit žal nad ztrátou nejbližších!

Uměl srdečnými slovy uvítat malířský kurs, který sem zavedla uhrančivá krása Českého ráje. On jim ukázal na skrytou krásu, kterou je třeba hledat a darovat ostatním. Když pak po krátké epizodě pedagogického působení v Praze - na Žižkově a na Vinohradech - se vrátil do Sobotky, čekal na něho úkol nejtěžší, nevděčný, ale záslužný: stává se předsedou MNV a v této funkci se v letech 1948 - 1951 opět snaží udržet tradici kulturního rozkvětu Sobotky (např. v roce 1950 se zasazuje o úpravu hrobu P.Fr.M.Vetešníka, o vznik pomníku Rudarmejců u hřbitova atd).

Krutá a zlá doba okupace dala Františkovi Stuchlíkovi znovu intenzivně procítit lásku a příchýlnost k Sobotce. V této nepříznivé době vychází jeho jediná knížka veršů, která je celá prochnuta tím, co jeho citlivé srdce pocítilo na toulkách po teskném kraji domova. Verše zjitřené zlou přítomností a probolené dočasným vzdálením od milovaných toulek lesy, poli, loukami Sobotecka. "Písničky domova". Vycházejí v malém vydání v roce 1941 v redakci V.Frýby a jejich text vhodně, vkusně a citlivě doplnil Stuchlíkův přítel, ředitel Josef Fejfar. I později otiskoval další Stuchlíkovy verše krajinský tisk, zvláště Věstník sobotecký. Vyšlo též několik příležitostných tisků s jeho básněmi.

Až půjdeme soboteckým hřbitovem a budeme 25.dubna vzpomínat, necht' nám ozvěnou zazní básníkovy verše, které věnoval své mamince:

"Dej jejím dětem věčně tu žít,
dej, ať tu hlas jejich na věky zpívá..."

A opakujme si jeho dvojverší, které k nám promlouvá odkazem:

"Pro píseň srdce,
již člověk, když znaven,
jako svou poslední
dozpívá sloku."

A až půjdeme v jarním dubnovém dni vzhůru k Ryji a k Bořenovům, vstane nám ve vzpomínkách ten štíhlý mladistvý rodák sobotecký s bohatou křtící vlasů při pohledu na vrby, o nichž napsal:

"U Čálovic vrby hoří
před jarem..."

Vždyť i jeho srdce hořelo vždy tím nejkrásnějším: láskou k domovu!

Jaroslav Š u l c

Poslední návštěva Dr.Jindřicha Šolce v Sobotce . . .

K letošnímu dvojímu jubileu pražského primátora, soboteckého rodáka Dr.Jindřicha Šolce, jsme otiskli článek o jeho životě v únorovém čísle. K 50.výročí jeho úmrtí přetiskujeme alespon krátký úryvek ze vzpomínek jeho syna Zdenka, které byly otištěny v Pojizerských listech 25.4.1941.

"Ještě před svou smrtí zatoužil otec podívat se do Sobotky. Bylo to naposledy... V létě 1915 znenadání požádal nejstaršího našeho bratra Václava, aby ho ze Zbuzan dovezl autem do rodné Sobotky. Po příjezdu tam s námi prošel tatínek incognito městem, zavedl nás na hřbitov a na Humprecht. Neobyčejně byl pohnut tímto setkáním. Oči máje zalily slzami, šeptal si cestou: "Bože, to je ráj - rajská zahrada." - Když jsme na přání tatínka jen pomalou jízdou vzdalovali se od Sobotky, ohlížel se stále na mizející město a pak požádal ještě bratra, aby zastavil. Vztyčil se ve voze a smutně hleděl na město s okolím. "Vášo, už vidím zlatou Sobotku naposledy," bylo jeho poslední rozloučení s milovaným rodným městem..."

K šedesátce Dr. J a r o m í r a K u c h a ř e .

11.dubna 1966 se dožívá šedesáti let sobotecký rodák Dr.Jaromír Kuchař. Po právnických studiích pracoval v různých ústředních úřadech v Praze, nejdéle na ministerstvu školství a nyní v Památníku národního písemnictví. Vždy a všude se snažil prospět svému rodnému městu, které této jeho ochoty velmi často využívalo. Již od mládí měl zájem o literární dění, kteroužto zálibu spojoval s dalším svým koníčkem - fotografováním. Patřil ke Šrámkově studentské družině a styk s Fránou Šrámkem se projevil i v jeho díle. Kromě několika výstav fotografií (na Humprechtě, v Památníku národního písemnictví aj.) doprovázejí jeho snímky knihu M.Hrdličkové-Šrámkové a V.Hejny "S Fránou Šrámkem po Sobotecku" a v loňském roce vydal soubor "Frána Šrámek v Sobotce".

Ze sobotecké minulosti čerpá řada drobnějších článků od jeho prvotiny "Sobotecká děkanská knihovna" ve Věstníku soboteckém 1927 přes "Rodinu Sokolovu" ve sborníku Sobotka 1958 až po články v jičínském Předvoji v posledních letech, abychom jmenovali alespon některé.

Přejeme milému jubilantovi hodně zdraví a těšíme se, že se s jeho příspěvky setkáme i na stránkách našeho Zpravodaje.

Red.

Z b y t e č n á s m r t v a r u j e .

Požáry ochuzují každoročně naši společnost o mnohamilionové hodnoty. Nejhorší ztráty jsou však jiné: lidské životy. Také v Sobotce došlo v březnu tohoto roku k tragedii. V noci z 15.na 16.III.zahynula při bytovém požáru, který byl rozsahem malý, paní Aloisie Mrvová.

Nehořelo u ní v bytě poprvé. Již v roce 1961 vznikl u ní v kuchyňce požár. Díky včasnému zákroku nedošlo k větší škodě. Její byt byl skladištěm potřebných i nepotřebných věcí. Byla varována, ale jako většina starých lidí se od nich nedovedla odloučit. Neuvědomila si, že tím ohrožuje nejen sebe, ale i majetek a životy spoluobčanů, jejichž domky jsou těsně napojeny na dům paní Mrvové. Jen díky obětavému zásahu sousedů nedošlo onoho osudného večera k velikému požáru (byl silný vítr).

Tento případ varuje. I v jiných domech si hlavně starší lidé nedají poradit ani od příslušníků požárního sboru, kteří v těchto dnech konají preventivní protipožární prohlídky. Žádáme všechny, jichž se toto upozornění týká, aby při jarním úklidu odstranili z bytů a půd zbytečné hořlavé předměty a uchránili tím sebe, své rodiny a sousedy před možnou tragedií, již každý požár bezesporu je!

František Staška

Když jsme se v létě 1962 po festivalu mládeže loučili na letišti v Helsinkách s krásnou a zajímavou zemí - Finskem, všichni jsme si přáli podívat se do Skandinávie ještě jednou. Z "túčka" jsme mávali karafiáty, které Evě Pilarové, Miloši Nesvadbovi, Janě Petřů i dalším účastníkům festivalu daly do rukou letušky, a hádali jsme, komu se to nejdříve podaří. Dnes nemohu říci, kde kdo z nich byl, ale naštěstí to mohu napsat o sobě. V únoru 1966 totiž probíhalo v Oslu - hlavním městě Norska - mistrovství světa v lyžování a při té příležitosti jsem do svého cestovního pasu získal razítka z Norska, Švédska a Dánska.

Na mnoho věcí, které člověka čekají v cizině, je možné připravit se už doma. V časopisech i novinách se čas od času objevují reportáže zahraničních dopisovatelů, mnoho prozradí i korespondenti rozhlasu a televize, ale nejvíc se dovíte od známých. Já jsem si z vyprávění kdysi zapsal do kalendáře: Oslo - Holmenkollen, Stockholm - Kungsgatan a Kodan - Tivoli a Nyhaven. A samozřejmě - nyní jsem se koukal přesvědčit.

O s l o - H o l m e n k o l l e n

Radím vám - toto si zapisovat nemusíte. Pojedete-li totiž do Oslo v zimě a budou-li právě v hlavním městě Norska nějaké lyžařské závody, pak sednete-li do tramvaje nebo takové polopodzemní dráhy, nezabloudíte. Všichni totiž jedou právě tam - na Holmenkollen. Lyžování je v Norsku tak populární, že v době mistrovství světa měly školní děti volno (a nikdo z nich nešel tak říkaje za můstek), velká část obchodů neprodávala, auta jezdila jen jedním směrem: před závody tam, po skončení do města. K můstku přišlo "jen" asi 80.000 diváků, ale všichni nás ujišťovali, že kdyby bylo o trochu lepší počasí, padl by rekord. Jen pro zajímavost - ten starý je 135.000 diváků. To potom i teplota jejich dechu skokana nadnáší. Sám jsem to samozřejmě nezkoušel, ale tvrdil to trenér našich skokanů Zdeněk Remza. A protože o lyžích a Norsku se můžete dočíst jinde (jen pro zajímavost - ny lyžích jezdí celé rodiny včetně královské; po tiskové besedě jsme viděli kolem 23.hodiny zamilované dvojice na lyžích, jak se držely za ruce a ve volné paži svíral každý dvě hole a baterku), vyberu několik jiných zajímavostí:

V elektrice, která je navlas podobná té starší pražské, je v předním voze teplo a pohodlí. Na koho nezbude místo k sedění, musí se mačkat na otevřené plošině. Ochetní prodavači jsou samozřejmostí, ale nevšední je, že jakmile se na dva dny oteplilo, už byly v obchodech rukavice až o polovinu levnější. Když další den přituhlo, ceny zase vylezly. Sigmund Ruud, bývalý bájný olympijský vítěz, má v Oslu obchod se sportovními potřebami a taky jsem se byl u něj podívat. Moda "Mániček" už zřejmě severské země opustila (u nás se to pravidelně zjistí až o pár let později), ale několik jsme jich přece jen viděli v klubu, který je zřízen speciálně pro ně. Jmenuje se Cecil-klub a zarostlá a kupodivu podobně jako u nás nevábne vyhlížející "druhá směna" se tady nazývá Cecilové.

S t o c k h o l m - K u n g s g a t a n

Gatan znamená ulici nebo třídu. Ulice zase znamená nekonečnou spoustu výkladů s přepychovými auty, kožichy, světry, hodinkami, lyžemi, pomeranči i desetibarevnými tužkami; ještě nekonečnější spousta neonů, žárovek, prskavek, nápisů, obrazů a bez přestávky proudící řeku automobilů, proti níž jsou Příkopy tolik asi jako Klenice proti Vltavě. Kungsgatan je jednou z těch rušnějších ulic, která má jednu zvláštnost - večer kolem deváté tam totiž jezdí auta čtyřmi proudy, z nichž ty krajní jen tak popojíždějí. Proč, to jsme věděli, ale chtěli jsme i vidět. Na chodnících stály dívky (bylo jim tak 13 - 18 let) a v automobilech seděli pánové (ve věku 14 - 25 let). Ty automobily občas u chodníku zastavily a slečny do nich buď nastoupily nebo ne. Když nenastoupily,

přijel v zápětí automobil další. A tak pořád, až byla ulice zase úplně obyčejná - stokholmská. Ptali jsme se, co je dál, a dověděli jsme se, že automobil odjede tam, kde mají větší nebo komfortnější byt a pak se tancuje a vypráví a tak. Ráno si jde každý do své práce nebo školy a večer se buď znovu sejdou, nebo znovu vyrazí na Kungsgatan. Vysvětlovali nám ještě, že je to projev pravé svobody, že se v práci jejich nadřízení starají jen o to, jak kdo dělá. Soboty mají volné, vydělávají dost, takže v rodině mají nezdědka dva automobily, ale svou práci musejí dělat poctivě a kvalitně. Nezávidějí si prý nazvájem, nepomlouvají se, ale jsou lakomí. To nám řekla jedna Argentinka, která studovala ve Švýcarsku, na jedné z prázdninových cest byla i v Československu a teď je ve Stockholmu na praxi. Prožili jsme tam jen dva dny, a protože má tohle hlavní město země s jednou z nejvyšších životních úrovní na světě ještě mnoho jiných zajímavostí, chtěl bych se tam ještě někdy podívat.

K o b e n h a v e n - N y h a v n

To je vlastně Kodaň a Nový přístav, jenže dánský. Znam to z ušmudlaného plánu města, podle něhož jsem za jarního sluníčka hledal tabulky na nárožích ulic. Kodaň je jak známo velikánský přístav a proto také všechny ulice na jižním konci města mají jen jeden chodník. Místo druhého koukají do města bílé lodi vysoké jako paneláky. Z nich vykládají obrovské jeřáby nebo malinkatí lidští mravenečci hory kávy, otomanů, whisky, aut, banánů a všelijakých vonavých pytlů, ranců a žoků. A jedna z těch přístavních ulic se nevím proč jmenuje právě Nyhavn. Není vůbec nová a baráky jsou tam ne víc než jednopatrové. Zato je v každém krám a bar. Byli jsme tam v pravé poledne. Určení času je důležité, protože v tuto pro nás nezvyklou dobu se všude žančilo, asi pilo pivo a bols a prováděly se i další radovánky, jak to námořníci a slečny z přístavů umějí. Dlužno poznamenat, že jsme ani tam ani ve světoznámém zábavním parku Tivoli nebyli. V Tivoli totiž zrovna probíhal jarní úklid, něco na způsob naší železné neděle.

A tak mi zbývá těšit se, že snad někdy příště... I když se ^(za) pár hodin nebo dnů nedá poznat město, natož země, mohu přece jen prohlásit, že jsem viděl Finsko v létě, Švédsko a Norsko v zimě a Dánsko na jaře.

VESECKÝ MARIÁŠ

Na jarmarku v Benešově kupovali vesečtí sedláci koně. Po koupi šli s prodávajícími obchodníky do hostince pít lítkup. Aby zábava nevázla, zahráli si s obchodníky ferbla - a to díky zkušenosti s takovým úspěchem, že velká část kupní ceny za koně se jim vrátila zpět.

Tento úspěch nezůstal utajen, někdo je udal a dovední hráči se zodpovídali před Okresním soudem v Benešově z přestupku hraní hazardních her. Když tehdejší funkcionář státního zastupitelství přečetl trestní oznámení a soudce je vyzval, aby se vyjádřili, zda hráli zapovězenou hazardní hru ferbla, udiveně se ohradili:

"Ale pane soudce, to že byl ferbl? Po léta to u nás v hospodě i v sousedních vsích hraje a jinak se té hře neřekne než vesecký maryláš?"

Zda tato obhajoba soudci stačila, to se již nevypráví...

/ Podle Aloise Žemličky, mistra kamnářského ze Sobotky / V.Š.

L i t e r á r n í z e S o b o t e c k a

- Časopis Zemědělská škola č.7/66 přináší článek prof.M.Hejnové "O moderním pojetí literární výchovy", v němž se připomíná význam Šrámkovy Sobotky pro další sebevzdělání učitelů českého jazyka. V témž čísle ukazuje Věra Faltejsková, jak Šrámkovy básně pomohly učitelce zemědělské školy L.Ložertové v jejím úsilí, aby "zemědělský mechanizátor neslyšel při práci na poli jen traktor a kombajn, ale také - skřivánka".
- I ředitel knihovny v Aši J.Hejnovský potvrzuje v časopise Volkszeitung 12.III., že Šrámek patří k nejčtenějším autorům mládeže.
- Ještě ohlas IX.Šrámkovy Sobotky najdeme v Literárních novinách čís. 10/66 v článku "Soud nad kulturou jazyka".
- Program X.SS propagují Pochoden 5.III. a Učitelské noviny č.10/66.
- Literární noviny č.10/66 oznamují, že bavorský rozhlas v Mnichově vysílal v režii a úpravě Pavla Kohouta Šrámkův "Měsíc nad řekou".
- Ostravský Glos lidu uveřejnil 24.II.fotografii a zprávu o uvedení Šrámkova Léta v Těšíně, stejně jako Nová svoboda 22.III.
- O jaroměřské inscenaci Léta informovala Pochoden 18.III.
- Lidová demokracie otiskla 15.III.část dopisu E.Elkindové o jejím překladu Šrámkova Stříbrného větru do ruštiny.
- Vztah režiséra V.Nováka a malíře Edv.Miléna k Šrámkovu dílu u příležitosti jejich jubilejí připomněly Lidová demokracie 15.III. a Svobodné slovo 18.III.
- O Písecké Putimské bráně a Fránovi Šrámkovi píše Květy 12.III.
- Svůj referát o novém filmu I.Passera Intimní osvětlení nadepisuje Svobodné slovo 31.III.slovy "Šrámkovský námět dnešními očima". Stejně film hodnotí i Zemědělské noviny 31.III. a Mladá fronta 1.IV.
- Jan Srnka píše o Písku a Fránovi Šrámkovi v časopise My 66 č.3.
- Dějiny a současnost č.3/66 reprodukuje Špálův obraz "Děvčátko".
- Zápisník 66 č.5 přinesl obsáhlou reportáž J.Plzenceckého o životě a práci Dr.V.Šolce. V 6.čísle Zápisníku jsou Šrámkovy verše. J.H.
- O vyznamenání Dr.Václava Šolce k 20.výročí osvobození ČSSR informovala Musejní a vlastivědná práce č.1/66.
- O nové vědecké výpravě Dr.Václava Šolce k chilským Indiánům Aymarům píše Rudé právo 29.III. J.H.
- Novou knihu Dr.M.Nováka "Od skutečnosti k umění" recenzuje v Kulturní tvorbě č.11/66 M.Kliver.
- Obsáhlou reportáž Jaroslava Suchánka z dějiště letošního mistrovství světa v lyžování v Oslo přinesl Mladý svět č.11/66.
- V Bakovsku č.3-4/66 cituje značka "hk" vzpomínky J.L.Turnovského v článku o vzniku pošty v Bakově n/Jiz.
- Mladá fronta otiskla 3.III.pěknou fotografii hradu Kostí a Zemědělské noviny 31.III.fotografii lidové stavby z Vesce. R.K.
- V Práboji 17.III.se Dr.B.Pernica zmiňuje v článku "Jedlé kaštiny u nás" i o tomto vzácném stromu v Sobotce pod Humprechtem. V.S.
- Pochoden píše 10.III.o závazcích sobotecké Fruty k XIII.sjezdu a o dva dny později o oblibě svatební gíně v Sobotce. V témž čísle připomíná šedesátiny známého přítele Šrámkových Sobotek Josefa Vavříčky z Krajského osvětového střediska v Hradci Králové.
- Bousovák č.3/66 prozrazuje, že jeho úroveň je stoupající. Upozornujeme na články o soboteckém vlastenci P.D.Šimánkovi, který je v Dol. Bousově pohřben, na zprávy o Humprechti a sklárnách Bohemia a na několik pověstí o Křižánku.
- Předvoj přináší v březnových číslech pokračování seriálu O.Rajmana "Rebelanti", článek ing.R.Hoška "Vesnice kontra město", zprávy o okresním kole STMP v Sobotce, o sobotecké Frutě, Izolu a sklárně, o JZD a DK Vesna v Libošovicích, o besedách s mládeží na Mladějově, o oblibě svateb pod Humprechtem atd.
- Interview s Dr.Václavem Šolcem o jeho nové knize "Indiáni na jezeře Titikaka" přináší brožura "Orbis jaro 1966" na str.4-6. K.S.

S O B O T E C K Á V Š E H O C H U Ě

24.března se konala v sále spořitelny veřejná schůze občanů Sobotky, na které byly projednávány téze ke XIII.sjezdu KSČ. Hlavní referát přednesl tajemník OV KSČ J.Martinec. Živá diskuse k jeho zprávě i k referátu Vl.Odstrčilíka o práci komise veřejného pořádku ukázala, že občané mají zájem o aktuální život. Hovořilo se hlavně o mládeži, o práci KS a Jednoty, o zásobování plynem, o statutu města atd. K některým otázkám se vrátíme v příštích číslech Zpravodaje.

K letošnímu Dni učitelů byl 28.března vyznamenán v pražském Karolinu titulem Zasloužilý učitel i ředitel ZDS v Sobotce s.Josef Pađour. Blahopřejeme!

V březnu došlo k přestěhování ústředí Komunálních služeb Sobotka z budovy býv.soudu do úřadovny Státní spořitelny. Sníženému provozu pobočky spořitelny postačují dvě místnosti zrušeného Klubu důchodců, v téže budově. V uprázdněných místnostech býv.soudu má být otevřena nová provozovna n.p.Technolen z Lomnice n/P.

Při průměrné návštěvě 80 lidí pokračoval cyklus přednášek o Sobotecku v březnu dvěma večery. 10.III.hovořil Dr.Vladimír Ruda z Liberce o Sobotce za vlády Černínů a na něho navázal 17.III.prof.Stanislav Balcar přednáškou o založení Humprechtu před 300 lety. - V dubnu jsou na programu přednášky prom.hist.Karola Bílka o národním obrození na Sobotecku 17.IV./ a pplk.Miroslava Hataše o válce roku 1866 v našem kraji. Celý cyklus uzavře 5.V.doc.Dr.Vladimír Kašík DrSc přednáškou o revolučních tradicích Sobotecka. K tomuto cyklu bude patřit i večer amatérských filmů z Českého ráje 28.IV., který připravujeme za pomoci OB Turnov. Uvede ho ředitel turnovského musea, spisovatel Jan Knob.

Proč je Sobotka opět rozkopaná? Pracovníci Okresní správy spojů z Jičína začali v březnu provádět kabelizaci telekomunikačních spojů. Tím zmizí ze Sobotky velké množství drátů a sloupů. Nebude se ale za několik let kopat na stejných místech znovu - třeba až se bude zavádět rozhlas po drátě?

29.března hovořil v OLK v Jičíně spisovatel Jan Knob na téma Spisovatelé inspirování Jičínskem. V poutavé přednášce před početným publikem připomněl i národního umělce Fránu Šrámka, Václava Solce a Jožu Zindra.

15.III.přednášel v prodejně knihy-Svobodné slovo v Praze Dr.V.Solc o severoamerických Indiánech. K.S.

O vztazích Fráni Šrámka k západním Čechám hovořil 23.III.doc.V.Jílek na konferenci o práci s knihou v Plzni./Pravda/.

Poslouchali jste 30.III.večer stanici Československo I v rozhlase? Jestliže ano, tak jste slyšeli vyprávět prof.St.Balcaru o Humprechtu s ukázkami ozvěny a prof.Jar.Mencla o Kostí, jakož i mnoho jiných zajímavostí z Východočeského kraje. Pořad připravilo hradecké studio Čsl.rozhlasu. Také 27.III.večer zazněly v rozhlase Šrámkovy verše.

29.III.se konala první výroční konference Družstevního klubu Vesna Libošovice.

V pořadu Čsl. televize "Barevné úterý" 29.III. uváděl hlavní část programu Soboták Edvard Pergner a o Indiánech mluvil další sobotecký rodák Dr. Václav Šolc. Pořad příznivě recenzovala Mladá fronta 31.III.

Kulturní kalendář jednou větou: 8.IV.1956 zemřel ředitel franc.gymnasia v Praze Dr. Adolf Mikovský. 15.IV.1961 zemřel ing. Hugo Šrámek, bratr Fráni Šrámka. 25.IV.1961 zemřel v Sobotce František Staška, který byl živou kronikou města. 26.IV.1861 se narodil zakladatel Věstníku soboteckého a učitel zdejší měšťanské školy, odb.spisovatel František Donát. 30.IV.1951 se konal první pionýrský slib v sokolovně v Sobotce.

Sobotečtí jubilanti: 75 let se dožívají: 3.IV. Josefa Macounová, 8.IV. Bedřich Branberger, 19.IV. Ludmila Maštálková a 21.IV. Anastázie Zakouřilová. 70 let se dožívá 1.IV. Karel Věrný. 65 let se dožívají: 2.IV. Karel Jahelka, 3.IV. Antonín Mlčoch, 13.IV. Anna Heliarová, 15.IV. Františka Plašilová ze St. Lhoty a Josef Ječný z Čalovic a 29.IV. Anna Bílková-Zemličková. Všem přejeme mnoho zdraví do dalších let!

Sňatky: 26.III. byli na MěNV v Jičíně oddáni František Šolc z Příchvoje a Hana Najmanová z Drštěkryjí. 5.IV. byli v Praze oddáni Jaroslav Kalvach ze Skuřiny s M. Adamcovou. 9.IV. byli v MNV v Sobotce oddáni Lydie Kološová ze Sobotky s Bedřichem Sittou a Alena Zakouřilová s Edvardem Krejčíkem, oba ze Sobotky. Všem srdečně blahopřejeme!

Úmrtí: V Hořicích zemřel 17.XII.1965 říd. učitel Bohumil Sahánek, narozený 17.IV.1878. Učil po celý život v našem kraji, roku 1938 odešel do výslužby. Potom se věnoval knihovnictví, lidovýchově a pomáhal i při vydávání "Okresního věstníku".

8.III. zemřely v Sobotce Otilie Dvořáková ve věku 83 let a v Libošovicích Františka Šolcová ve věku 75 let. 10.III. zemřela v Sobotce Marie Rulcová ve věku 70 let. 15.III. zemřela tragicky Aloisie Mrvová ze Sobotky ve věku 71 let. 16.III. zemřela Antonie Knobová z Blat ve věku 65 let. 20.III. zemřela Anna Donátová ze Sobotky ve věku 64 let. Týž den zemřela v Lounech vdova po řediteli kůru Ema Jánská roz. Kuchařová ze Sobotky ve věku 76 let. 23.III. zemřel František Mizera ze Samšiny ve věku 72 let. 30.III. zemřela Julie Brodská ze Stankovy Lhoty ve věku 88 let.

Zpravodaj Šrámkovy Sobotky. Řídí red. rada, odp. redaktor K. Bílek. Kresby Dr. Al. Kafka. Adresa: Zpravodaj ŠS, Osvětová beseda Sobotka. Rozmnožuje: Středočeské tiskárny n.p., provoz 208 Mladá Boleslav. Povoleno OŠK ONV Jičín číslo N-04 - 61390. Vychází nepravidelně, cca jednou měsíčně. Uzávěrka tohoto čísla byla dne 4. dubna 1966.